

Andrej Ivanuša

Dve oranžni mački

Ko sem končal s pripovedovanjem, je stari gostilničar Zlatko pokimal, otresel pepel s cigarete, se presedel na stolu in rekel:

»Dobra zgodba. Ampak ... moja o dveh oranžnih mačkah je še boljša.«

»Oranžnih?« sem presenečeno vprašal.

»No, svetlo rjavi sta bili, skoraj oranžni. Tisto leto, ko sem šel v šolo, le nekaj let po drugi svetovni vojni, je oče prinesel k hiši dve oranžni mački. To sta bila mati in sin.«

Zasmejal sem se:

»Mati in sin, oranžni mački!«

Prikimal je:

»Ja, oranžni. Oče ju je nekega dne prinesel s seboj, ker je naš stari maček poginil. Mački materi smo dali ime Beba. Mladiček, samček, ki je komaj spregledal, pa je dobil ime Šime. Šime je bil zelo prijazen muc, a njegova mama je bila tatica na kvadrat.«

»Tatica?« sem zazijal.

»Kradljivka! Take še nisi videl. Iz lonca, kjer se je kuhala hrana, je kradla. Če je bila prilika, je že bila na robu štedilnika in skušala s šapo izbežati hrano. Ne vem, kako je ni nič peklo v tačke! Vražja je bila, ti rečem! Zlobna!«

Potegnil je dim in odložil cigareto na rob pepelnika. Popravil si je hlačnico, ki ga je žulila pod štrcljem noge. Pred nekaj leti so mu jo odrezali zaradi sladkorne in gangrene. Zato je sedaj sedel v kotu svoje gostilne, prijazno pozdravljal goste, pod večer zaigral na harmoniko in znancem pripovedoval zgodbe.

»Pod stopnicami v hiši je bila odprtina za zajemanje vode iz cisterne. Takrat še ni bilo vodovoda. Med odprtino in stopnicami je bil težko dosegljiv kot. Prav vanj se je Beba redno posrala. Zanalašč! Mama je za njo skrbno čistila, ker bi bilo res nerodno, če bi prišlo mačje scanje v našo pitno vodo. Naslednji dan je mačka tja znova naredila svoj kup. Naše dvorišče je bilo zelo veliko, ampak ona je morala prav tja narediti ...« Zamahnil je z roko.

»Mama je sklenila, da bo mački kup pustila kjer je, le zgradila ga je, da ne bi prišel v cisterno. Dva ali tri dni smo trpeli zaradi neprijetnega vonja. A takoj, ko je mama kot počistila, je Beba znova opravila svojo potrebo. Zdaj se je mama naveličala večnega boja z mačko. Pograbila jo je in porinila mački nos v govno in ga z glavo pobrisala. Ampak pomagalo ni nič. Naslednji dan je spet naredila svoj kup v tisti kot in pri tem še glasno mijavkala, da bi vzbudila pozornost. Karkoli je mama poskušala, je bilo zaman.

Oče je delal v kmetijski zadrugi kot delavec v vinogradu. Vsak dan je mati zanj pripravila malico in jo zavezala v culo. Pa ji je Beba nekega dne iz cule ukradla pečene, hladne ribe. Tisti dan je bil potem moj oče brez malice in lačen do večera. Drugega več ni bilo, da bi mu dala.«

Zlatko je ugasnil cigareto v pepelniku in pomignil vnukinji, ki je stregla v gostilni, naj nama znova natoči vino.

»Veš, mačka ni bila nikoli lačna. Njej in Šimetu smo vedno dali dovolj hrane. Šime je vsakokrat vse lepo pojedel, Beba pa ne. Hrano je puščala in raje kradla.

Nekega dne je mama pripravila mizo za kosilo in na sredo postavila težko skledo s hrano. Ne vem, kaj je bilo, da je morala iz kuhinje. Že naslednji trenutek je bila Beba na mizi, porinila skledo na tla, kjer se je razbila. Potem je skočila na sredo razlite jedi in odnesla najboljše kose.

Mama je izgubila razsodnost. Saj veš, da takrat ni bilo hrane na pretek in smo zato ostali tisti dan vsi lačni. Ulovila je mačko, prijela za najbližji kamen in ji z udarcem zlomila tačko. Mačka je nekaj časa šepala, a potem je bilo z njeno šapo spet vse v redu. A krasti ni nehala.

Ko je ukradla prekajene ribe iz shrambe, je moji mami dokončno prekipelo. Mačko je spravila v vrečo in je odnesla k Smrednici ...«

»Kaj je Smrednica?« sem vprašal.

»To je kraška jama za vasjo. Si že bil kdaj tam?«

»Ne, še nisem. Ampak sem res že slišal za njo. Menda je zelo globoka.« Pokimal je, odpil požirek vina, si obrisal ustnico in nadaljeval:

»Mislim, da je globoka vsaj štirideset metrov in tako ozka, da se človek komaj stlači v odprtino. No, tam je mama obrnila vrečo in vrgla mačko vanjo. Pa je bil mir pred Bebo ...,« zasmejal se je »... natanko tri dni! Tretje jutro je mačka navsezgodaj prav milo mijavkala pod maminim oknom.«

»Res je, kar pravijo,« sem rekel, »mačke imajo devet življenj.«

Zlatko se je namuznil:

»Beba jih je imela vsaj sto. No, poslušaj dalje! Oče je pripravil soljeno sardelo kot vabo za lov na lignje. Lepo je vse uredil, zavezal in obesil na tram, da bo vse pripravljeno za nočni lov. Naredil je pet vab. Mačka je vse potegnila dol in jih obgrizla ali pojedla. Zdaj je bilo dovolj očetu. Mačko je zgrabil za rep, zavihtel preko glave in vrgel v stran, kolikor daleč je mogel. Mačka je z glavo udarila v kot dvoriščne kamnite ograje in obležala. Oče je naredil nove vabe in odšel na lignje. Med lovom je začel razmišljati o Bebi in vedno bolj mu je bilo žal, da ji je to storil. Razmišljal je, kje bi bilo najbolje, da jo pokoplje. Zato mu tisto noč lov sploh ni bil v veselje. Podvizal se je domov. A ko je stopil na dvorišče, je tatinska mačka sedela na zidu in mežikala v jutranje sonce.

Na koncu je umrla naravne smrti ... od starosti!«

Obmolknil je. Iz žepa je potegnil škatlico s cigaretami. Izbezal je novo cigareto iz nje, jo vtaknil med ustnice ter prižgal. Ogenj vžigalnika je razsvetlil njegov razbrazdan obraz in z redko brado posejano lice. Odpil sem požirek vina in vprašal:

»Kaj pa je bilo s Šimetom?«

Zazrl se je v daljavo in zdelo se mi je, da ima otožen pogled. Nekaj časa je bil tiho. Potegnil je še en dim in rekel:

»Njen sin, Šime, je bil drugačen. Bil je naš razvajenec. Otroci smo ga velikokrat jemali s seboj v posteljo. Skrivali smo ga pred očetom in mamo, ki tega nikoli nista odobraval. Ljubkovali smo ga in se ure in ure igrali z njim, saj drugih igrač niti ni bilo. Pred njega si lahko postavil cel zabojček rib, pa ni nikoli nobene ukradel. Res, Šime je bil popolnoma drugačen!«

Spet je potegnil dim iz cigarete. Ker se je že zvečerilo, je cigaretni žar za trenutek osvetlil njegov obraz.

»Do petega razreda osnovne šole smo živeli na vasi, potem pa smo morali v mesto. Oče je dobil službo v ladjedelnici, ki je bila lažja in bolje plačana kot tista v združnem vinogradu. Ampak Šimeta nismo smeli vzeti s seboj. Otroci smo jokali, ampak starša sta bila neomajna. Šime je moral ostati na vasi. Skrb zanj je prevzela teta.

Ne morem ti povedati, kako sem ga pogrešal. Zato sem komaj čakal, da bom lahko med počitnicami šel k teti na vas. Ko se je barka bližala pristanišču, sem na gromači nad pomolom zagledal veliko oranžno mačko. Poklical sem ga –Šime–! Skočil je z zidu, se v velikih skokih pognal čez pomol in skočil na barko, ki še ni bila privezana k pomolu.

Skočil je na moje prsi in vanje zaril kremplje, da me je zbolelo. A vse je odtehtalo veselje, da me je moj Šime prepoznal. Kakor otrok se je stisnil k meni in njegov prijem je popustil šele po dolgem božanju. Potem mi je bil vse počitnice za petami in me ni niti za trenutek spustil izpred oči.

Vendar je bil zdaj odrasel, brez enega očesa in s scefranimi uhlji, ker se je bojeval z drugimi mački. Oko pa mu je izbil Patikar. Ta je bil čudak. Mačk ni maral. Bal se jih je.«

Pokimal sem:

»Spomnim se norega Patikarja. Ampak nisem vedel, da se je bal mačk.«

»Kdo ve, kaj je videl v mačkah. Vsekakor jih ni maral. Zato jih je obmetaval s kamni. Enega je vrgel Šimetu in mu izbil oko.

Tisti dan, ko sem prišel, je teta zame pripravila večerjo. Vedel sem, da je Šime pred vrati in me čaka. Pazil je na vsak moj gib. Vendar mi je bilo nerodno, da bi prosil teto, če mi ga dovoli nahraniti. Hrane je bilo malo, zato je maček dobil svoje šele, ko smo se mi najedli. Bil sem v zadregi, kaj naj storim. Rešil sem jo tako, da sem si v usta nabasal toliko hrane, kolikor sem mogel. Potem sem pokazal, da moram na stranišče, ki je bilo zunaj na drugi strani dvorišča. Ko sem zaprl vrata za seboj, sem hrano izpljunil pred Šimeta, ki jo je takoj pojedel. Hvaležno se je osmukal okrog mojih nog. Ne veš, kako sem ga zato imel rad! To sem počel ves teden, ko sem bil pri teti.

Ko sem moral domov, sem ga želel vzeti s seboj. Moledoval sem teto in jo prepričeval. Tudi jokal sem. Videl sem, da je teti hudo, a moja mama in oče sta ji zabičala, da ne sme popustiti, saj v mestu ni bilo prostora za mačka. To je bilo zadnjikrat, da sem ga videl.«

Umolknil je in se zazrl čez morje. Vedel sem, da mu je hudo za oranžnim mačkom. Čez nekaj časa je tiho nadaljeval:

»Patikar je lovil kune na sprožilno past. V sredino daš vabo. Ko kuna zagriže, se past sproži in jo ulovi okrog vratu. Kasneje v tistem poletju je v vabo zagrizel Šime. Past se mu je stisnila okrog vratu in ga zadušila ...«

Tudi v mojem srcu se je naselila žalost. Zlatko je ugasnil cigareto v pepelniku. Potem je s hripavim glasom rekel:

»Včasih imajo mački namesto devetih, le eno življenje ...«